

tentionaliter sumantur, & alterum, ut quid, alterum vero, ut modus. Hæc ex secunda conclusione constat: hæc enim est vera: æquiuocum est vniuocum: sumpio æquiuoco, ut quid, & vniuoco, ut modus.

ARTIC. III.

An omne nomen sit aequiuocum?

QVOD non videtur ex solutionibus ad septimum, & octauum, in quibus vult Doctor, animal non esse æquiuocum ad hominem verum, & pi- dum; nec hominem ad prædicari de Petro, & vt de ipso prædicetur species: ergo non omne no-men est æquiuocum. Pro intelligentia notandum: quod quodlibet nomen ad placitum, vnicum cum sit, potest esse expressivum, vel sui significati immediati, ad quod significandum imponitur: ut homo respectu humanitatis, vel est ex pressivum plurium conceptuum, quos de ipso formamus: ut homo significat se, & sibi similia, uno conceptu, qui est naturalis similitudo sui ipsius: significat etiam naturam humanam alio conceptu, qui est illius similitudo etiam naturalis.

1. Conclu. Dicendum primo. Nomen vniuocum respe-ctu sui immediati significati, ad quod significandum imponitur, non est æquiuocum: hæc de se patet.

2. Conclu. Dicendum secundo. Quodlibet nomen vocale, seu scriptum, ad placitum significans potest dici æquiuocum aliquo modo: probatur: quodlibet nomen plura diversis conceptibus signifi-cans est æquiuocum, sed quodlibet nomen vocale, vel scriptum, ad placitum significans est hu-iusmodi: ergo quodcumque tale est æquiuocum: patet minor de homine, quod diversis concep-tibus significat se, & humanitatem, quibus so-lum nomen est commune, & ratio substantiaz est diuersa. Igitur.

Ad Doctorem respondeo: ipsum loqui in sensu primæ conclusionis: non vero negare se-cundam: nec ex illa sequitur, omnem propo-sitionem esse distinguendam: nam omnis pro-positio coalescit ex terminis, prout ad placitum sunt impositi ad suum significatum, imme-dium significandum: & cum respectu talis sint vniuoci; ideo propositio non est distinguenda.

Alia quam plurima, que de æquiuocis hic moueri poterant, vide apud Doctorem in primo Elenchorum, ubi de il- lis plura scitu dignissima reperies.

QVÆST. VI.

An diffinitio vniuocorum sit conueniens?

Vniuoca vero dicuntur, quorum no-men commune est: & secundum il-lud nomen, eadem substansia ra-tio, &c. Cap. I.

VÆRITVR: de dif-finitione vniuocorum: An sit conueniens? Hæc scili-cet, vniuoca sunt, quorum nomen co-mune est, & ratio substanzæ eadem, secundum illud nomen: videtur quod non, & potest argui per tria prima ar-gumenta facta ad præcedentem quæstio-nem, & consimiliter soluuntur, sicut ibi sunt soluta.

Item, album prædicatur de homi-ne, & de equo, secundum eandem rationem: aliter enim esset æquiuocum: & tamen non est vniuocum prædicatum respectu istorum: quia est denomi-natiuum. Similiter arguitur de omni prædicato denominatio: & maxime de intentionibus: quia hoc prædicatum, genus, dicitur secundum ean-dem rationem de substantia, & quantitate: & tamen non est vniuocum: quia est denominatiuum: & vniuo-cum, & denominatiuum, sunt oppositi modi prædicandi: sicut vniuocum, & æ-quiuocum.

Item, omnia æquiuoca habent idem nomen: scilicet, hoc nomen, æquiuoca: & eandem rationem substantiaz: scili-cet, essentiale; secundum illud no-men: scilicet, rationem æquiuocorum: igitur, si dicta diffinitio esset conueniens: omnia æquiuoca essent vniuoca, quod falsum est: quia oppositum prædicatur de opposito.

Item, quorum substantia, id est ratio essentialis, est eadem, ipsa sunt eadem essentialiter: sed vniuoca vniuoca-ta habent eandem rationem substantiaz vniuocantis: ergo omnia vniuoca es-sent

Quæst. VI.

295

entialiter, quod falsum est: quia sic homo, & alius, essent idem essentialiter.

Ad oppositum est Aristoteles.

Dicendum, quod est notificatio conueniens; & potest conuenienter intel-ligi de vniuocatis sic: vniuoca sunt, quo-rum; non vt significatorum; est nomen vniuocantis commune: quia illud no-men non significat aliquod vniuocato-rum, sed quorum, vi contentorum sub vniuocante, est nomen vniuocantis co-mune, & ratio substanzæ vniuocatorum eadem, secundum illud nomen vniuo-cans: & tunc nullum nomen vniuocum vniuocans est denominatiuum respe-ctu eiusdem: quia denominatiui ratio non est ratio substancialis denominato-rum. Similiter potest intelligi de vniuocantibus sic: vniuocantia sunt, quorum nomen, vt pars totius, com-mune est vniuocatis, & ratio substanzæ vniuocantis eadem vniuocatis se-cundum illud nomen. Non autem po-tuit diffinitio æquiuocorum intelligi de æquiuocantibus: quia illorum non est nomen: cum nihil sit æquiuocans, nisi sola vox. Similiter non habent al-liquam diffinitionem: ergo nec diuer-sam, nec eandem, sed neutrum isto-rum impedit hanc diffinitionem intel-ligi de vniuocantibus: quia & istorum est nomen: quia non solum nomen vniuocat; & ista habent eandem ratio-nem substanzæ. Aristoteles tamen magis videtur intelligere de vniuocatis: dicit enim, vt animal; Homo, atque Bos: communi enim nomine vtraque animalia nuncupantur, quod manife-stum est, dici de vniuocatis. Et subdit de ratione eadem. Si quis assignet v-triusque rationem; quid vtrumque sit in eo, quod sunt animalia, eandem as-signabit vtriusque rationem, quod simi-liter manifeste refertur ad vniuocata.

Ad primum argumentum dicitur, quod nullum denominatiuum habet ra-tionem substanzæ respectu illius, res-pectu cuius est denominatiuum: licet in suo genere possit habere rationem substanzæ: & ideo nullum denominatiuum prædicatur secundum eandem ra-tionem.

Contra hoc: Denominatiuum non re-

cipit magis & minus, nisi respectu subie-cti, respectu cuius, est Denominatiuum: sed Aristot. 3. Topicor, ad concludendū Cap. 91 accidens de aliquo, secundum magis, & minus, docet considerare diffinitionem, accidentis, quod magis suscipiat proposi-ti, id est accidentis, rationem, vt albus, quod est coloratum, magis disgregatiū visus: ergo denominatiuum, respectu illius, cuius est denominatiuum, habet rationē substancialē. Probatio primæ pro-positionis: Porphyrius cap. de Differen-tia dicit, esse autem vnicuique vnum, & idem est, neque suscipiens intensionem, neque remissionem: hoc est, essentia cu-juslibet consistit in indubibili: illam e-nim propositionem adducit ad proban-dum, Differentiam nō suscipere magis, & minus, respectu cuius est per se Diffe-rentia: ergo denominatiuum in suo gene-re, in quantum est quid in se ex suo gene-re, & sua differentia, non recipit magis, & minus: igitur tantum in cōparatione ad obiectum, quod denominat.

Potest dici aliter ad primum argumen-tum, quod homo, & equus, non sunt vniuocata sub albo: nec quæcunq; alia sub alio prædicato denominatio: quia vniuoca sunt, quorum est nomen commu-ne, & ratio substanzæ vniuocantis eadē, quæ ratio est etiam eis substanzæ ratio, licet non propria, ratio autem albi, vel cuncte denomi-natiui, non est ra-tio substanzæ denominatiui, sed quia ratio sic est de Denominatio, quod præ-dicatur secundum idem nomen, & ean-dem rationem substanzæ denominatiis; ideo dicendum: quod diffinitio de vniuocantibus sic debet intelligi: & ratio substanzæ eadem, quæ ratio est essentia-lis vniuocatis, quod non est verū de denomi-natio, nam secundum Aristot. inferius cap. de Substantia, album prædic-a-tur de corpore, rationem vero albi præ-di-carī de illo, impossibile est, quod est intelligendum ita, quod illa ratio sit ra-tio corporis.

Ad secundum argumentum potest dici dupliciter, vno modo concedendo con-clusionem, quod omnia æquiuoca sunt vniuoca, nec prædicatur oppositum de opposto, nisi forte in respectu.

Vel aliter dicitur, quod non se-quitur: æquiuoca habent hoc nomen com-mune, æquiuocum, & rationem substanzalem huius eandem: igitur ha-

T 4 bene

bēt idem nomen, & eandem rationem: sed est fallacia secundum quid, & simpliciter: quia habere hanc rationem eadem, est simpliciter habere diuersam rationem, & secundum quid eadem: sicut conuenire in differentia, est conuenire secundum quid, & differre simpliciter.

Ad tertium dico: quod quorum est ratio substantiæ propria, & completa eadem; ipsa sunt eadem: sed vniuocatorum non est ratio eadem propria: licet ratio vniuocantis sit eadem eis: quia nulli vniuocato est propria.

Summa textus, simul & explicatio.

A B hac quest. quia facilis est, & exp̄cedente, imo ex precedentibus, manet explicata, breuiter nos expediemus. In ea igitur cum Aristotele inquit Doctor de 2. Anteprædicamento: scilicet, diffinitio vniuocorum, quam ipse Aristot. tradit, sit bona, ac sufficiens? Partem negatiuā tribus argumentis probat, quæ clarè sunt posita in littera: quibus non obstantibus suas statuit conclusiones, dicens.

1. Conclus.

2. Conclus.

3. Conclus.

Notandum.

Primō, Notificatio vniuocorū est sufficiens. Secundō dicit, Prædicta diffinitio potest intelligi, tam de vniuocis vniuocatis, quam de vniuocis vniuocantibus: habetur ibi: similiter potest intelligi de vniuocantibus.

Tertiō dicit, Secundum Aristotelis mentem prædicta diffinitio datur principalius de vniuocis vniuocatis: habetur ibi: Aristoteles tamen magis &c. Et vt has conclusiones probet, supponit, vniuocum esse duplex: vniuocum vniuocans; & vniuocum vniuocatum: & quodlibet illorum adhuc potest dupliciter sumi, primē, aut secundē intentionaliter: vniuocum vniuocans primē intentionaliter est terminus significans aliquid communem pluribus per se primo: & illa plura per se non primo vt homo per se primo significat naturā humānā cōmūnē pluribus individuis, quæ indiuidua secundā significat. Vniuocū vniuocans secundē intentionaliter est respectus rationis fundatus in ipsa voce, & ad sua significata terminatū. Vniuocū vniuocatum primē intentionaliter est aliquid cōmūne primo per vocē significatū, vel inferiora illius cōmūnis: vt in exemplo de homine appetit: licet iam obtineret vīsus, vt illud cōmūne dicatur vniuocū: & sua inferiora vniuocata. Vniuocum vniuocatum secundē intentionaliter est respectus rationis fundatus in vniuocatis prime intentionaliter sumptis, & in esse cognito, & ad ipsam vocem vniuocantem terminatū. Vnde diffinitio de vniuocis secunde intentionaliter sumptis intelligitur.

His à Doctore tanquam ab omnibus suppositis; probat primam conclusionem, ac etiam secundam, autoritate Aristotelis, & per ipsius dif-

finitionis explicationem, & accommodationem, viri que vniuocō, dicens: vniuocā vniuocata dicuntur, vel concipiuntur, quorum non ut significata sunt (nam nomen vniuocum non significat per se primo aliquod vniuocatorum) sed prout sub vniuocante continentur, nōc ipsum vniuocans est commune; & ratio substantiæ seu conceptus essentialis vniuocatorum est eadem secundum illud nomen vniuocans: hoc est clariss: vniuoca vniuocata sunt, quorum nomen, in quo vniuocantur, est commune: & ratio libitanus, seu quidditatis per ipsum nomine per se primo significata est illis eadem essentialior, tanquam pars communis, & inadqua ipsorum.

Pater eria 2. conclusio: & exemplum apparet in animali quoad vtrāque partē: homo enim, & Leo in ipso vniuocanter: fum, quā p̄sum quoad vocē est illis cōmūne: & naturā animalitatis est eadem illis: quia est pars propriæ ipsorum quidditatis. Ultra eria animal, vt vniuocū vniuocans, & ratio, quā dicit, vt sic, est illis commune, & idem.

Et si quāras: quare diffinitio æquiuocorum non potest intelligi de æquiuocis æquiuocantibus: sicut intelligitur diffinitio vniuocorum.

Respondet Doctor: quia æquiuocantia non habent nōmen, cum nihil sit æquiuocans, nisi sola vox: canis enim, vt vox est, non potest habere nōmen. Et etiam quia æquiuocantia non habent diffinitionem, seu conceptum: attamen vniuocantia, & habent nōmen, & rationem: & ita data diffinitio de eis intelligi valet.

Tertiam conclusionem probat exemplis ab Aristotele adductis, quæ de vniuocis vniuocatis intelliguntur; ac per consequens de eis principalius intelligitur diffinitio. Tandem solvit argumenta: quorum solutiones non indigent explicationem: nam tertia pater: de prima in quest. 8. redi-
bit sermo: de secunda egimus q. præced. art. 2.

Ex dictis etiam in his duabus questionibus de vniuocis, & æquiuocis colligi potest, quid dicendum sit ad illud, quod communiter interrogari solet: an scilicet in mente ultimata detur æquiuocatio, vel vniuocatio: dicendū est enim, quod æquiuocatio actiua, seu æquiuocū æquiuocā, nō datur in conceptu ultimato: bene tamen vniuocatio actiua, seu vniuocū vniuocā: prima pars probatur: æquiuocū æquiuocā significat plura immediate, vt plura sunt, secundū proprias essentias distinctas: sed nullus conceptus ultimatus potest sic plura significare: quia conceptus ultimatus est naturalis similitudo scilicet conceptæ, & similitudo naturalis vniuersitatis non potest esse similitudo naturalis alterius: ergo nec potest esse conceptus representans plura essentiāliter distincta. Et hoc est, quod communiter dicitur: in mente ultimata non dari æquocationem.

Secunda

Secunda pars patet: quia sicut datur vnum nōmen significans rationem vnam pluribus communem: sic datur vnuus conceptus formalis representans eandem rationem pluribus communem: & talis representatio dicitur vniuocatio actiua mentalis: sicut in voce dicitur actiua vocalis: igitur, &c.

QVÆST. VII.

Vtrum genus sit vniuocum
speciebus?

Vt animal, homo, atque bos: communis
enim nomine utraque animalia nōcupantur, & est substantia ratio eadem, &c. Cap. cod.

VÆRITVR, de exemplo, quod Arist. ponit ad manifestandum rationem vniuocorum: vt animal, homo; atque bos: vtrum genus sit vniuocum speciebus?

Tex. com. Quod non videtur: quia per Arist. septimo Physicorum: secundum vniuocum potest fieri comparatio: sed secundum genus non fit comparatio: secundum ipsum: ibidem: ergo, &c.

Item, si genus esset vniuocum, tanta esset vnitas generis: quanta speciei: consequens est falsum per Arist. quinto Metaph. cap. de vno, qui dicit: quod vnum specie infert vnum genere, & nō ē conuerso: igitur antecedens falsum. Probatio consequiæ: species non est vnum in existendo: sed tot, quod sunt supposita: quia non existit, nō in suppositis, sed tantum est vnum secundum diffinitionem; & vnum obiectum intellectus: sed vtramque vnitatem habet genus, dato, quod sit vniuocum: igitur, &c.

Item, quod est vniuocum in multis, non est secundum se diuersum in illis: sed genus est secundum se, diuersum in diuersis speciebus, & non secundum accidens. Tex. non cidens, per Arist. quinto Metaph. cap. habente cō Diuersa autem specie secundum se: igitur. Maior patet: quia tunc, secundum idem, esset genus vnum, & multum, in speciebus.

Item, genus prædicatum de quaunque specie prædicat illud to tum, quod illa species: igitur, sicut nulla species est representans eandem rationem pluribus communem: & talis representatio dicitur vniuocatio actiua mentalis: sicut in voce dicitur actiua vocalis: igitur, &c.

Et confirmatur per Aristot. septimo Text. com. Metaph. genus nihil est præter species: aut si est, est vt materia: igitur non prædicat aliud ab illis.

Ad oppositum est Aristot.

Item, aliter non ponetur genus in definitione alicuius speciei: sicut nec quiuocum ponitur in definitione: & quiuocum: cum dicat Aristot. sexto Topi corum, & septimo Metaph. in omni definitione potendum est genus.

Item, in & quiuocis non est prius, nec posterius: quia sola vox est communis, sed genus prius est. Speciebus: igitur, &c.

Ad questionem dicendum, quod genus est prædicatum vniuocum speciebus: quia prædicatur secundum idem nō men, & secundum eandem rationem de ipsis, quæ ratio, siue diffinitio, est ratio substantia illis speciebus, licet non propria: quia genus prædicatur de illis, in quid, per Porphyrium.

Sed cum omni vniuoco correspondeat in re aliqua vnitas: aliter substantia, & accidenti, effet aliquid vniuocum: dum est, quid sit illud vnum in re, à quo sumitur vniuocatio generis.

Et potest dicī, quod omnia vniuersa genera aliquam inter se conuenientiam habent in substantia, quam non habent cō alijs aliorum generum, quod cognoscitur ex identitate operationis, vel passionis in singulis: illud est in speciebus imperfectum, & potentiale: quia diuersa species habent diuersas formas perfectivas. Aliquid igitur materiale in omnibus speciebus; siue sit materia, siue forma in completa, existens in omnibus huius generis, & non alterius, quod est principiū alicuius operationis communis, vel passionis in eis, est illud vnum in re, quod cum intellectus considerat, nō vt in hoc, considerat ipsum, secundum se, essentia literi esse in differentibus speciebus: & ei attribuit intentionem generis, & quanto genuso communius, tanto eius in re minor est vnitatis: & ita nomen generis, dico primo intellectu, importat aliquid.

T 5 quod

Cap. 4.
Text. 4.

quod est materiale in speciebus: tamen per modum totius: ut dictum est prius.

Ad primum dico, quod non secundum omne vniuocum sit comparatio: sed secundum speciem atomam tantum, id est specialissimam, ut ibi dicitur.

Vel aliter, quod vniuocum apud Logicum dicitur omne illud, quod per rationem deuenit apud intellectum, secundum quam dicitur de multis: apud Naturalem non est omne tale: sed tantum quod est vnum secundum ultimam formam completiuam: vnde dicitur, se pto Physicorum: in genere multæ latent æquiuocationes: quod tamen Logicus non concedit. Vnde si dicatur; secundum omne vniuocum fieri comparationem: intelligendum est tantum de vniuoco secundum Naturalem; quod est tantum species specialissima: non de omni vniuoco quoad Logicum, quemodo genus est vniuocum.

Ad secundum dico, quod major est unitas in re, à qua sumitur vniuocatio species, quam à qua generis; quia ibi est unitas forma completiuæ, hinc tantum aliquius materialis, & incompleti. Vnde ad formam dico, quod duabus speciei unitatibus ibi enumeratis est genus vnum, sed tertia omittitur, in quas species excedit genus.

Ad tertium dico, quod ibi est æquiuocatio: quia secundum se, potest sumi esse etiæ, sive solitarie: ut sumitur, per se in tertio modo: sive excludendo aliam causam: & omnibus his modis maior est vera, & minor falsa. Alio modo sumitur, secundum se, prout quinto Metaph. vt scilicet, opponitur, secundum accidentem, quod aggregat in se diuersas essentias, ut homo albus, & tunc ens secundum se est quolibet habens vnam essentiam: isto modo est maior falsa, & minor vera: & sic intelligit Aristot. quinto Metaphys. quia genus est diuersum per differentias, quæ differentias non accidunt sibi: quia differentias non faciunt vnum secundum accidentem cum genere: sed vnum essentialiter.

Ad quartum patet: quia prima proposicio: scilicet, genus prædicat totum: sic intelligenda est: scilicet, materiale per modum totius: quod secundum se est vniuocum, & tamen in speciebus formaliter diuersificatur: & ita maior est vniuersalitas generis in se; quam specierum, in

quantum differunt per differentias: quia nulla differentia est in intellectu generali, nec è conuerso.

Summa textus: simul & explicatio.

Ad explicandam naturam vniuocorum exemplificauit Philosophus in animali, homine, & bove, quæ respectu suorum inferiorum secundum nomen, & rationem, prædicantur: & cum animal sit genus ad hominem, & bovem; querit Doctor propter hoc exemplum: genus sit vniuocum suis speciebus: cum alibi dixerit Aristot. in genere latere æquiuocationes. Partem negatiuam probat quatuor rationibus, sed illis non cogentibus.

Dicit primo, genus esse vniuocum prædicatum, & essentiale speciebus: hanc probat rationibus ad oppositum: & ultra, quia genus prædicatur de speciebus secundum nomen, & rationem: prædicatur enim in quid de illis, tanquam quid potentiale: ergo est illis vniuocum.

Secundo dicit: genus sumi à quodam potentiali in speciebus habente se per modum materialis, & incompleti. Hæc super capitulum de genere probata fuit.

Tertio dicit: genus Logicæ loquendo est vniuocum: Physicè autem est æquiuocum: habetur solutione ad primum, & qæst. 4. Artic. 4. probata manet.

Tandem soluit argumenta, quorum solutiones clare sunt: & idem, nec de ipsis, nec de assignatis conclusionibus aliquid se offert discutendum: quia omnia cap. de Genere, & alibi in propriis locis disputata manent.

QVÆST. VIII.

Verum Denominativa differant solo casu?

Denominativa vero dicuntur quecumque ab aliquo solo differentia casu, secundum nomen habent appellacionem: ut à Grammatica Grammaticus: & à fortitudine fortis. Capite eodem.

VAERITVR circa definitionem Denominativorum: vtrū differant solo casu: id est sola cadentia à principlibus, à quibus habent denominationem.

an

Quæst. VIII.

299

Commentatoris super primo Physico-Com. 25: rum, vbi dicit: quod nomen concretum significat formam, & suscepsum. Et 2. Metaph. dicit Commentator, quod significat ambo.

Item, Aristot. in septimo Metaph. dicit, quod in dictis secundum accidentis non est idem quod quid est cum illo, cuius est, propter duplex significare: vtrū sicutum, & album: igitur, huiusmodi significantia dito.

Ad oppositum est Aristot. hic dicens, quod Denominativa differunt solo casu à principalibus: ergo non significato: sed Abstracta non significant subiectum: quia tunc non essent in aliquo genere: ergo nec Denominativa.

Item inferior, cap. de substantia dicit: quod album solam qualitatem significat.

Item, Commentator 5. Metaph. dicit Aristotelem velle, quod tantum significet formam: & ratio huius est, quia aliter esset nugatio addendo accidentem cù subiecto: quod viderit inconveniens: consequentia patet: quia ponendo rationem concreti loco nominis, idem subiectum bis diceretur.

Item, si concretum significet subiectum igitur hæc, album est lignum, esset secundum accidentem: quia subiectum quod sicutum significatum natum esset per se supponere: & prædicatum esset de esse subiecti: consequens tamen est falsum, per Aristotelem 1. Posteriorum,

Item, Si album significet subiectum & accidentem: sicut homo albus: igitur esset secundum accidentem: quod viderit esse contra Aristotelem 5. Metaph. quia dividit ibi eas secundum se in deinceps.

Item, si concretum significaret subiectum, tunc non diffiniretur per additamentum: consequentia patet: quia tunc quidquid ponetur in eius definitione, esset de ratione essentiali eius: consequens est contra Aristot. septimo Metaph.

Item, impossibile est rebus diuersorum generaliſſimorum esse aliquam rationem substantiae communem: igitur nomen significans talia duo non potest esse vniuocum: sed subiectum, & accidentem, sunt diuersorum generum: ergo si concretum vtrunque significaret, esset simpliciter æquiuocum: quod non videretur conueniens: quia tunc nulla propositio simpliciter esset vera, in qua pos-

nitur

Tex. com.

14.

Tex. com.

13. & cir-

citer.